

DÜŞÜNCE

DÜNYA'DAN BİR HABER

SAYI 35 • TEMMUZ 2026

SOĞUK KAOS ÇAĞINDA NATO

Kuruluşundan 2026 Ankara Zirvesi'ne: dönüşüm, genişleme, krizler, operasyonlar ve ittifakın geleceği

Hazırlayan: Yavuz KAYA

ANKARA ZİRVESİ 2026

Kararlar ve uygulama sınavı

AMERİKAN PARADOKSU

Garantörlük ve belirsizlik

TÜRKİYE

Eksen devlet ve açık dosyalar

2035

Katmanlı NATO senaryosu

BU SAYIDA

Raporun akademik omurgası, görsel bülten diliyle yeniden kurulmuştur.

03	Editörden: NATO'nun Varlığından B biçimine	19	Rusya-Ukrayna ve Doğu-Kuzey Kanadı
04	NATO Nedir, Ne Değildir?	20	Macron, Sahel ve Nijer
05	NATO'yu Anlatan On Temel Veri	21	İran, Hürmüz ve Güney Kanat
06	1945-1991: Kuruluş ve Soğuk Savaş	22	Grönland, Arktik ve Egemenlik
07	1991-2026: Genişleme ve Dönüşüm	23	Ankara Zirvesi: Kararlar
08	Madde 5: Otomatik Savaş İlanı Değil	25	Türkiye'nin NATO'daki Yeri
09	Genişleme Dalgaları ve Güvenlik İkilemi	27	Yeni Fay Hatları ve 2035 Senaryoları
10	Askerî Güç, Harcama ve Ortak Bütçe	29	Gazete Dosyası
11	Operasyonların Karşılaştırmalı Bilançosu	30	NATO'ya Yöneltilen 20 Kritik Soru
12	Bosna-Kosova / Afganistan-Libya	31	Kavramlar Sözlüğü
14	İttifak İçindeki Fay Hatları	32	Kitaplık
15	"Beyin Ölümü" Tartışması	33	Belgesel
16	Amerikan Paradoksu	34	Sinema
17	Garantörlükten Hegemonik Otofajiye	35	Sonuç
18	NATO 3.0: Yeni Doktrin mi?	36	Kaynakça ve Künye

NATO'NUN VARLIĞINDAN BİÇİMİNE

İttifakın geleceğini belirleyecek soru, yaşayıp yaşamayacağı değil; hangi biçimde yaşayacağıdır.

NATO ne çoktan ölmüş bir kurumdur ne de kendi iç çelişkilerinden bağımsız çalışan kusursuz bir güvenlik makinesi.

NATO tartışmaları çoğu zaman iki kolay hükmün arasında sıkışır. Birinci hüküm, İttifakı Soğuk Savaş'ın bitmesiyle işlevini yitirmiş Amerikan uzantısı olarak görür. İkinci hüküm ise genişlemeyi, askeri kapasiteyi ve kurumsal sürekliliği kesintisiz başarı hikâyesi biçiminde anlatır. Her iki yaklaşım da NATO'nun aynı anda hem dayanıklı hem kırılgan olabilen yapısını eksik açıklar.

Kurumsal ağ, ortak komuta ve standardizasyon NATO'ya yüksek devamlılık kazandırır. Buna karşılık siyasi güven, yük paylaşımı ve ortak tehdit algısındaki ayrışmalar aynı yapıyı kırılganlaştırır. Madde 5'in caydırıcılığı yalnız antlaşma metninden değil, üyelerin kriz anında ortak irade göstereceğine duyulan güvenden doğar.

Bu özel sayı, NATO'yu savunmak veya mahkûm etmek için değil; söylediği ile yaptığı, askeri gücü ile siyasi sonucu, verdiği güvence ile ürettiği belirsizlik arasındaki mesafeyi görünür kılmak için hazırlandı. "Soğuk Kaos", savaş-barış eşiğinin bulanıklaştığı yeni ortamı; "Amerikan paradoksu" ise güvenliği sağlayan aktörün aynı zamanda belirsizlik üretmesini anlatıyor.

BU SAYININ ANA SORUSU

NATO hangi biçimde yaşamaya devam edecektir?

Yavuz KAYA

Temmuz 2026

NATO NEDİR, NE DEĞİLDİR?

Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü, tek bir ordu veya tek bütçe değil; millî kuvvetleri ortak planlama altında birleştiren siyasî-askerî ittifaktır.

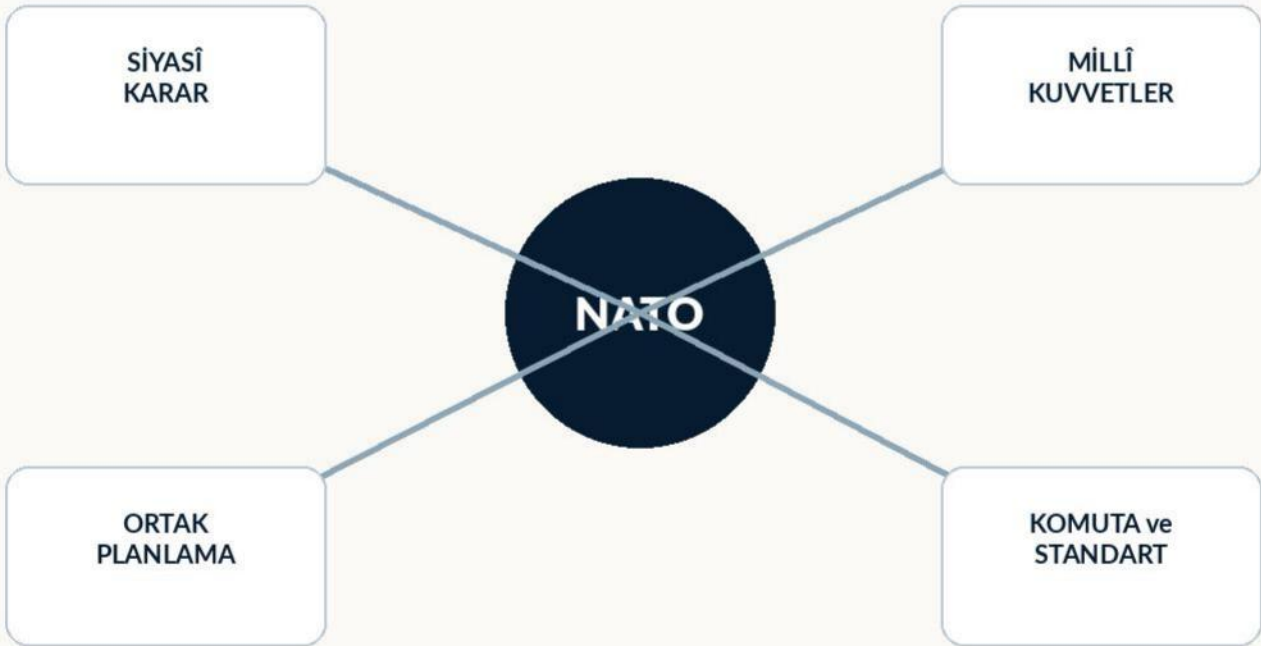
NATO NEDİR?

- 1949 Washington Antlaşması'na dayalı kolektif savunma ittifakı
- Konsensüsle karar alan siyasî örgüt
- Ortak komuta, planlama ve standardizasyon ağı
- Millî orduları müşterek harekâta hazırlayan yapı

NATO NE DEĞİLDİR?

- Otomatik çalışan tek bir Avrupa-Atlantik ordusu
- Her krizde aynı tepkiyi veren homojen blok
- Tek merkezden yönetilen ortak savunma bütçesi
- Madde 5'i otomatik savaş ilanına dönüştüren mekanizma

İTTİFAKIN İŞLEYİŞİ

NATO'YU ANLATAN ON TEMEL VERİ

Sayılar, ittifakın gücünü gösterir; fakat siyasi güvenilirliğini tek başına açıklamaz.

1949

Kuruluş yılı

12

Kurucu devlet

32

2026'daki üye sayısı

1,588 trilyon \$

2025 tahmini toplam milli savunma
harcaması

980 milyar \$

ABD'nin 2025 tahmini harcaması

608 milyar \$

Avrupa müttefikleri ve Kanada

5,3 milyar €

2026 ortak finansman tavanı

%5

2035 savunma ve güvenlik bağlantılı
yatırım hedefi

70 milyar €

2026 Ukrayna desteği taahhüdü

>50 milyar \$

Ankara'da açıklanan yeni tedarikler

1949

BİR İTTİFAKIN KURULUŞU

Savaş sonrası güvenlik boşluğu, Sovyet tehdidi algısı ve Atlantik bağının kurumsallaşması.

12 KURUCU DEVLET

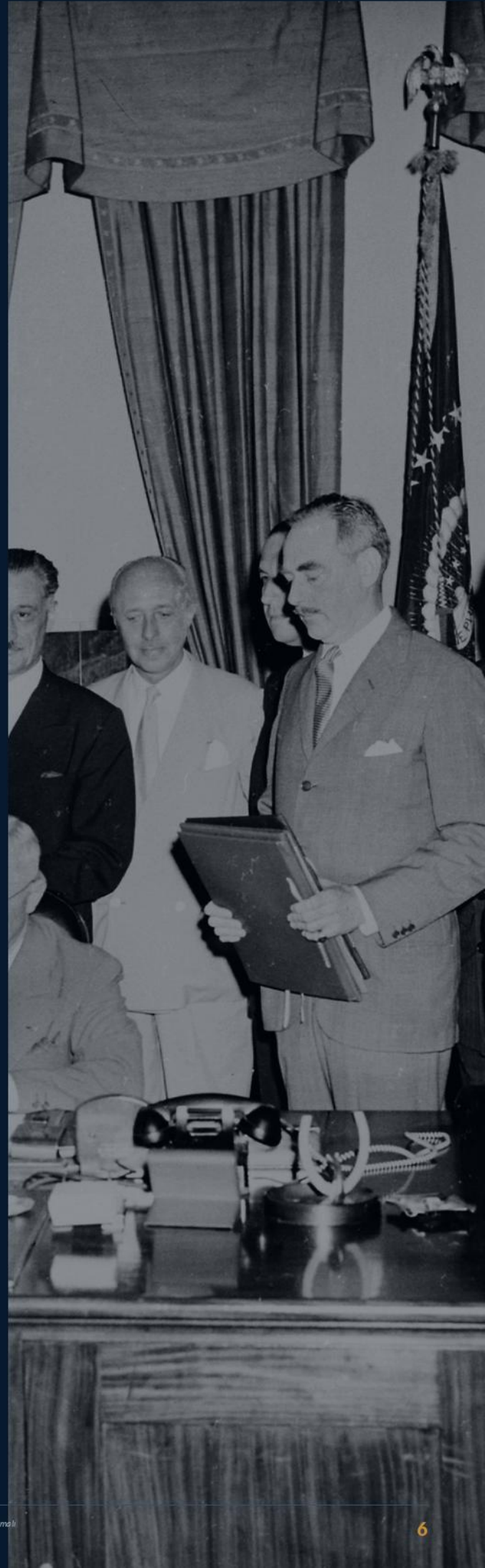
Washington Antlaşması, 4 Nisan 1949

MADDE 5

Kolektif savunma, ulusal karar hakkı

ATLANTİK BAĞI

Kuzey Amerika ile Avrupa arasında kurumsal güvenlik

1949-1991: SOĞUK SAVAŞ NATO'SU

Krizlere rağmen ortak komuta, standardizasyon ve nükleer caydırıcılık ağı derinleşti.

WASHINGTON, 1949

BERLİN DUVARI, SOĞUK SAVAŞIN SİMGESİ

KURUMSAL DERS

NATO'nun sürekliliği, üyelerin her konuda aynı düşünmesine değil; anlaşmazlıkları ortak planlama ve komuta ağı içinde tutabilmesine dayandı. Fransa'nın 1966 kararı ve Türkiye-Yunanistan krizleri, üyelik ile tam askerî bütünleşme arasında ara biçimlerin mümkün olduğunu gösterdi.

1991-2026: ÜÇ DÖNÜŞÜM

Genişleme, alan dışı operasyonlar ve yeniden kolektif savunma.

1991-2001

Kimlik arayışı ve doğuya genişleme

2001-2014

Küresel müdahale ve kriz yönetimi

2014-2026

Rusya tehdidi ve yeniden caydırıcılık

DÖNÜŞÜMÜN BEŞ İZİ

- 32 üyeli genişlemiş ittifak
- Bosna, Kosova, Afganistan ve Libya operasyonlarının karma mirası
- Siber alan, uzay, kritik altyapı ve toplumsal dayanıklılığın güvenliğe dâhil edilmesi
- Finlandiya ve İsveç ile kuzey coğrafyasının bütünleşmesi
- Savunma sanayii ve mühimmat üretiminin stratejik gündemin merkezine dönüşmesi

MADDE 5: METİN, İRADE ve KAPASİTE

Kolektif savunma otomatik savaş ilanı değildir; taahhüdün güvenilirliği siyasî karar ve askerî hazırlıkla ölçülür.

ANTLAŞMANIN ÖZÜ

Bir müttefike yönelik silahlı saldırı bütün müttefiklere yapılmış sayılır. Her devlet, “gerekli gördüğü” eylemi kendi anayasal süreçleri içinde seçer.

Bu esneklik ittifakı siyasî olarak mümkün kılar; fakat caydırıcılığı metinden çok taahhüdün inandırıcılığına bağlıdır.

METİN

Hukukî taahhüt

İRADE

Kriz anında siyasî karar

KAPASİTE

Hazır kuvvet ve komuta

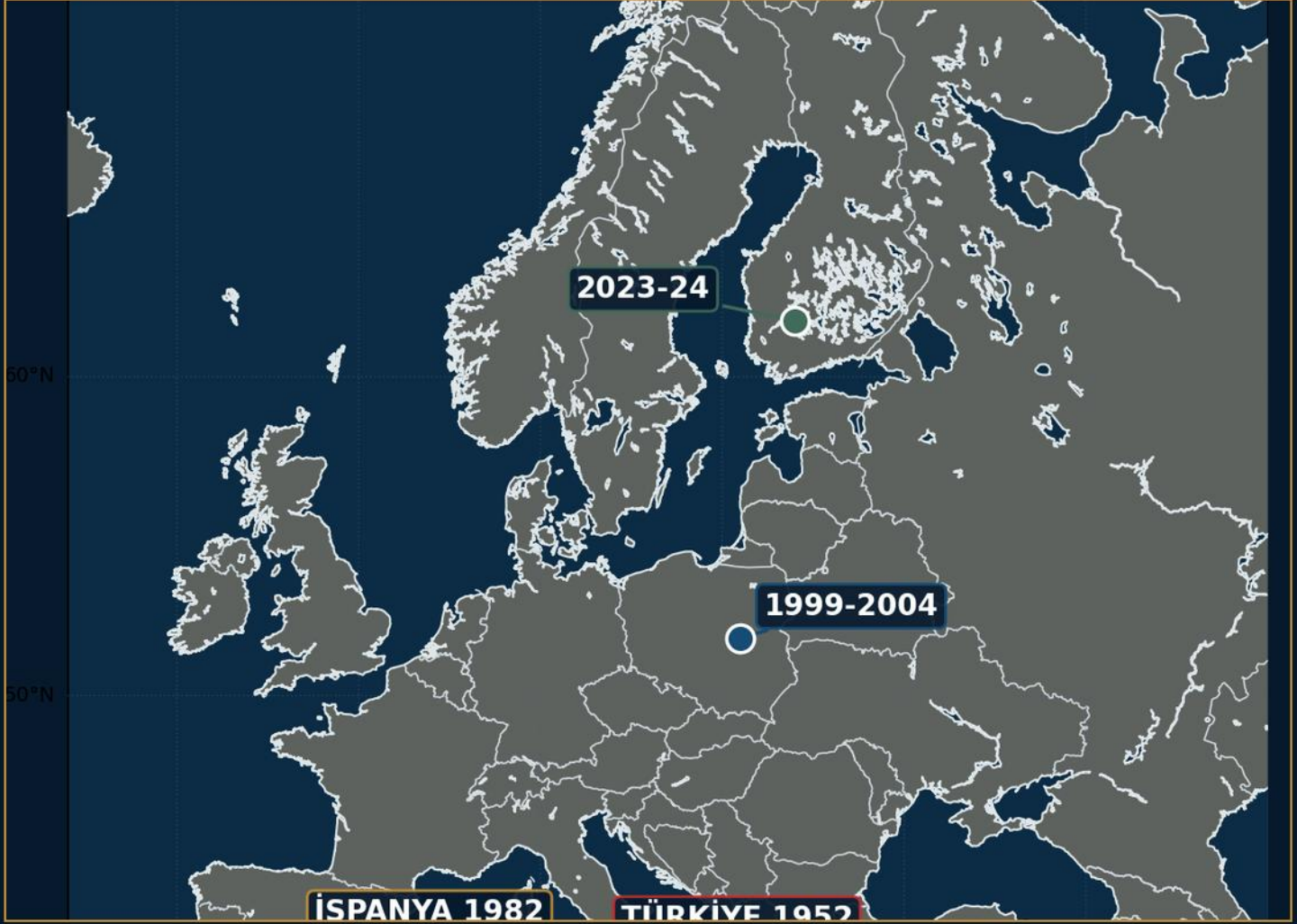
GÜVEN

Rakibin yardıma inanması

DeNormasyon riski: Madde 5 güvencesi harcama oranına, coğrafyaya veya siyasî tercihe bağlanırsa norm ortadan kalkmaz; fakat etkisi seçici ve koşullu hâle gelir.

NATO'NUN GENİŞLEME DALGALARI

Yeni üyeler için güvenlik güvencesi; Rusya bakımından çevreleme algısı.

1949

12 kurucu devlet

1952-1982

Güney kanat ve İspanya

1999-2004

Orta ve Doğu Avrupa

2009-2024

Balkanlar, Finlandiya ve İsveç

Güvenlik ikilemi: Savunma amacıyla genişleyen yapı, karşı tarafta yeni tehdit algısı ve askerî tedbirler doğurabilir.

PARA, ÜRETİM ve HAZIR KUVVET

Savunma harcamasının büyüklüğü tek başına caydırıcılık değildir; bütçenin gerçek kabiliyete dönüşmesi gerekir.

HAVADAN ERKEN İHBAR VE KOMUTA

ANKARA SAVUNMA SANAYİİ FORUMU

1,588 trilyon \$

2025 toplam millî savunma harcaması

980 milyar \$

ABD tahmini

608 milyar \$

Avrupa ve Kanada

5,3 milyar €

NATO ortak finansmanı

GERÇEK KAPASİTE TESTİ

ÜRETİM

Mühimmat, platform ve stok

LOJİSTİK

Askerî hareketlilik ve yakıt

HAZIRLIK

Eğitilmiş ve süratle konuşlanabilir kuvvet

BİRLİKTE ÇALIŞABİLİRLİK

Ortak standart, veri ve komuta

OPERASYONEL BİLANÇO

Askerî hedef ile siyasî son durum aynı şey değildir.

ASKERÎ SONUÇ

Askerî baskı + diplomasi

KOSOVA | 1999

ASKERÎ SONUÇ

Hava üstünlüğü ve KFOR

SİYASÎ SONUÇ

AFGANİSTAN | 2001-2021

ASKERÎ SONUÇ

Uzun süreli güvenlik varlığı

SİYASÎ SONUÇ

LİBYA | 2011

ASKERÎ SONUÇ

Hızlı hava harekâtı

SİYASÎ SONUÇ

Merkezî düzenin hızla çöküşü

SİYASÎ SONUÇ

Savaş sonrası parçalanma

DÖRT VAKA, BEŞ ÖLÇÜT

Başarı; yalnız hedefin vurulmasıyla değil, hukukî dayanak ve savaş sonrası düzenle ölçülür.

1 HEDEF

Açık, sınırlı ve gerçekçi miydi?

2 HUKUK

Yetki ve meşruiyet zemini güçlü müydü?

3 SİVİL MALİYET

Kayıp ve toplumsal yıkım nasıl yönetildi?

4 SİYASÎ SON DURUM

Savaş sonrası kurum ve düzen planlandı mı?

5 ÇEKİLME

Misyon bittiğinde güvenlik ayakta kaldı mı?

ORTAK HÜKÜM: NATO askerî üstünlük kurabilir; kalıcı barış ve siyasî düzen ise askerî güçten daha fazlasını gerektirir.

İTTİFAKIN İÇ FAY HATLARI

Gerilimler çoğu zaman çözülüyor; kurumsal mekanizmalarla yönetiliyor.

ABD-AVRUPA

Liderlik ve yük paylaşımı

GRÖNLAND

Egemenlik ve Arktik

UKRAYNA

Destek ve üyelik takvimi

TÜRKİYE

Ege, S-400, SAFE ve terör tanımları

Merkezî risk resmî dağılma değil; seçici dayanışma ve farklı hızlarda bütünleşmedir.

“BEYİN ÖLÜMÜ”NDEN YENİDEN CAYDIRICILIĞA

2019 teşhisi askerî güçsüzlükten çok siyasi koordinasyon ve ortak tehdit algısı sorununu tanımlıyordu.

2019: TEŞHİS

ABD'nin öngörülemezliği, müttefikler arası stratejik koordinasyon eksikliği ve Avrupa'nın kendi güvenliğini düşünme ihtiyacı "beyin ölümü" ifadesinde toplandı.

2022-2026: ELEKTROŞOK

Rusya'nın saldırısı doğu-kuzey kanadını yeniden merkezileştirdi; Finlandiya ve İsveç NATO'ya katıldı. Buna rağmen ABD taahhüdünün siyasi güvenilirliği tartışması bitmedi.

Sonuç: Ukrayna savaşı askerî mekanizmayı canlandırdı; ortak siyasi "beyin" sorununu ise tamamen çözmedi.

AMERİKAN PARADOKSU

ABD, ittifakın vazgeçilmez garantörü olurken aynı zamanda belirsizlik üretebilir.

GARANTÖRLÜK

Nükleer güvence, stratejik istihbarat, hava-deniz nakliyesi, komuta-kontrol ve ileri teknoloji kabiliyetleri ABD'yi NATO'nun askeri omurgası yapıyor.

BELİRSİZLİK

Koşullu güvence söylemi, yük paylaşımı baskısı, ticaret ve egemenlik gerilimleri aynı liderlik kapasitesini siyasi risk kaynağına dönüştürüyor.

ASİL SORU

ABD, NATO'yu koruyan garantör mü; yoksa kendi ittifak düzeninin güven ve meşruiyet zeminini aşındıran hegemonik bir güce mi dönüşüyor?

HEGEMONİK OTOfAJİ

Üstünlüğü koruma çabası, hegemonun kendi ittifak ve meşruiyet kaynaklarını tüketmeye başladığında otofajiye dönüşür.

1**GÜVENCE**

Güvenlik ve düzen üretimi

2**KOŞULLULUK**

Taahhüdün pazarlık aracına dönüşmesi

3**BASKI**

Maliyet ve siyasî uyum talebi

4**AŞINMA**

Güven ve meşruiyet kaybı

5**OTOfAJİ**

Kurulan düzenin zeminini tüketme

Hegemonik gerileme güç kaybını anlatır; hegemonik otofaji ise bu kaybın hegemonun kendi davranışlarıyla hızlandırılmasını.

NATO 3.0: YENİ DOKTRİN Mİ?

Bağlayıcı bir stratejik konseptten çok, sorumluluk devri ve teknoloji merkezli dönüşüm söylemi.

217,000,000,000 USD

NATO 1.0

1949-1991

Toprak savunması
Sovyet tehdidi
Nükleer caydırıcılık

NATO 2.0

1991-2014

Genişleme
Kriz yönetimi
Alan dışı operasyonlar

NATO 3.0

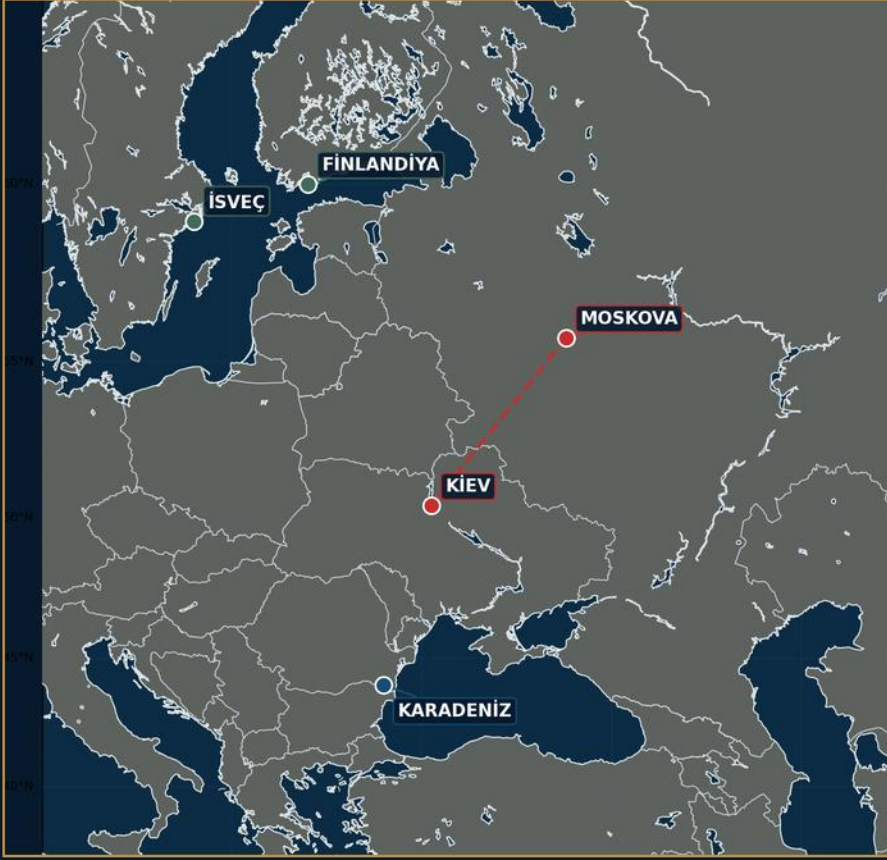
2014-2026+

Kolektif savunma
Sanayi ve dayanıklılık
Çok alanlı harekât

Ankara Zirvesi; Avrupa'nın artan sorumluluğunu, savunma üretiminin ölçeklendirilmesini, yapay zekâ ve savaş bulutunu güçlendirdi. Ancak resmî üye katmanları veya yeni komuta mimarisi kurmadı.

RUSYA-UKRAYNA SAVAŞI

Yeniden caydırıcılık, kuzey genişlemesi ve üyelik takvimi sorunu.

2014

Kırım ve Donbas

2022

Yeni kuvvet planları

2023-24

Finlandiya ve İsveç

2026

Uzun savaş ve finansman

DeNormasyon: Üyelik yönü teyit edilirken davet ve takvim belirsiz koşullara bağlanıyor.

MACRON, SAHEL ve NİJER

Nijer başlangıç nedeni değil; Fransız çıkarlarına dokunan hızlandırıcı cephe.

2019

"Beyin ölümü" ve diyalog

2022

Ukrayna işgali

MAYIS 2023

Bratislava'da sertleşme

TEMMUZ 2023-24

Nijer darbesi ve Rus etkisi

Doğru nedensellik: Ukrayna savaşı temel kırılma; Sahel ve Nijer, Fransız çıkarları açısından sertleştirici ikinci cephe.

İRAN, HÜRMÜZ ve NATO'NUN YETKİ SINIRI

Siyasî vurgu otomatik askerî görev veya Madde 5 sonucu üretmez.

BİLDİRİ

İran nükleer silah edinmemeli; seyrüsefer serbestisine saygı göstermeli.

ÜRETTİĞİ SONUÇ

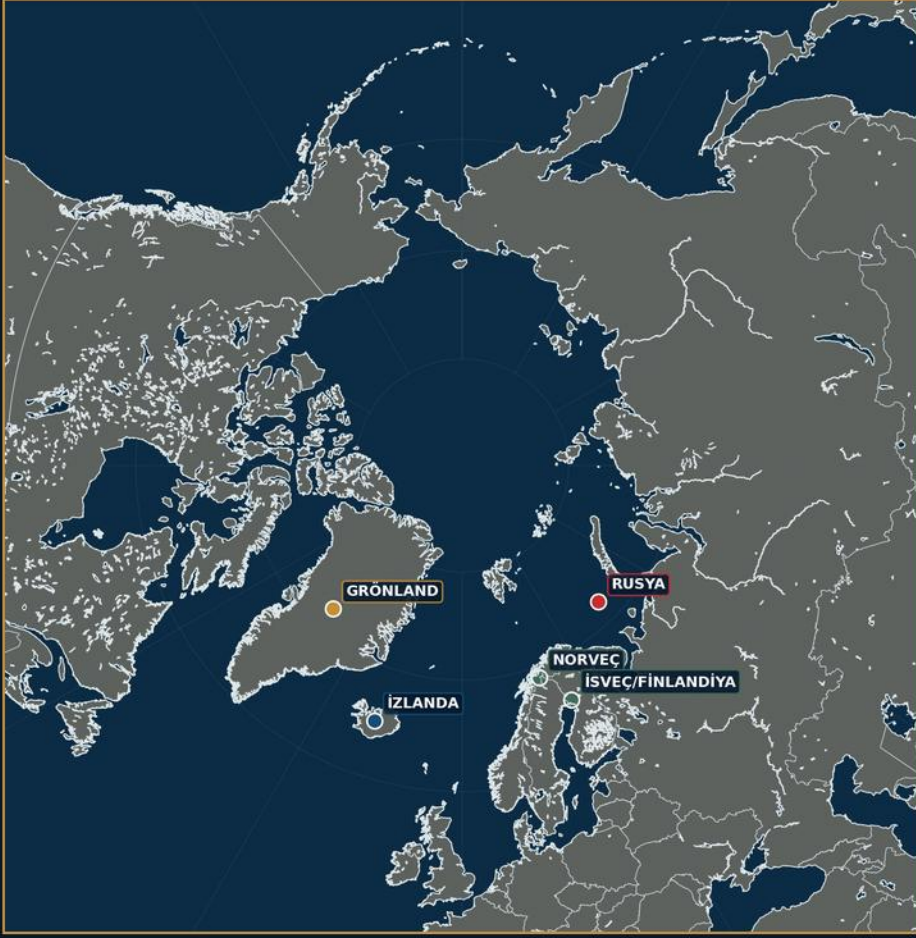
Siyasî danışma, istihbarat, dayanıklılık ve gönüllü katkı.

ÜRETMEDİĞİ SONUÇ

Otomatik NATO deniz harekâtı veya zorunlu askerî katılım.

GRÖNLAND ve ARKTİK REKABETİ

İklim, deniz yolları, erken ihbar ve müttefik egemenliği.

GRÖNLAND

Danimarka egemenliği ve ABD güvenliği

RUSYA

Kuzey Filosu ve üs ağı

ÇİN

Ekonomik ve bilimsel erişim

NATO

Finlandiya-İsveç ile bütünleşme

Müttefik egemenliğine baskı, dış tehdide ek olarak ittifak içi güven sınavı üretir.

2026 ANKARA ZİRVESİ

Kararlar, taahhütler ve uygulama sınavı.

MADDE 5

"Sarsılmaz" bağlılık ve 360 derece savunma

TEHDİTLER

Rusya uzun vadeli; terörizm kalıcı tehdit

TEDARİK

50 milyar doları aşan yeni tedarik

UKRAYNA

2026'da 70 milyar avro destek

AVRUPA

Artan mali ve konvansiyonel sorumluluk

TEKNOLOJİ

Yapay zekâ, savaş bulutu, insansız sistemler

Zirve, NATO 3.0 söylemini kısmen uygulama programına dönüştürdü; kurumsal dönüşümü tamamlamadı.

KARAR ≠ TAAHHÜT ≠ UYGULAMA

Başarı, bildiri metninden çok ulusal bütçe, sözleşme, üretim ve sahaya teslimatla ölçülecek.

1

KARAR

Siyasî yön

2

BÜTÇE

Ulusal tahsis

3

SÖZLEŞME

Tedarik ve teknoloji

4

ÜRETİM

Platform ve mühimmat

5

SAHA

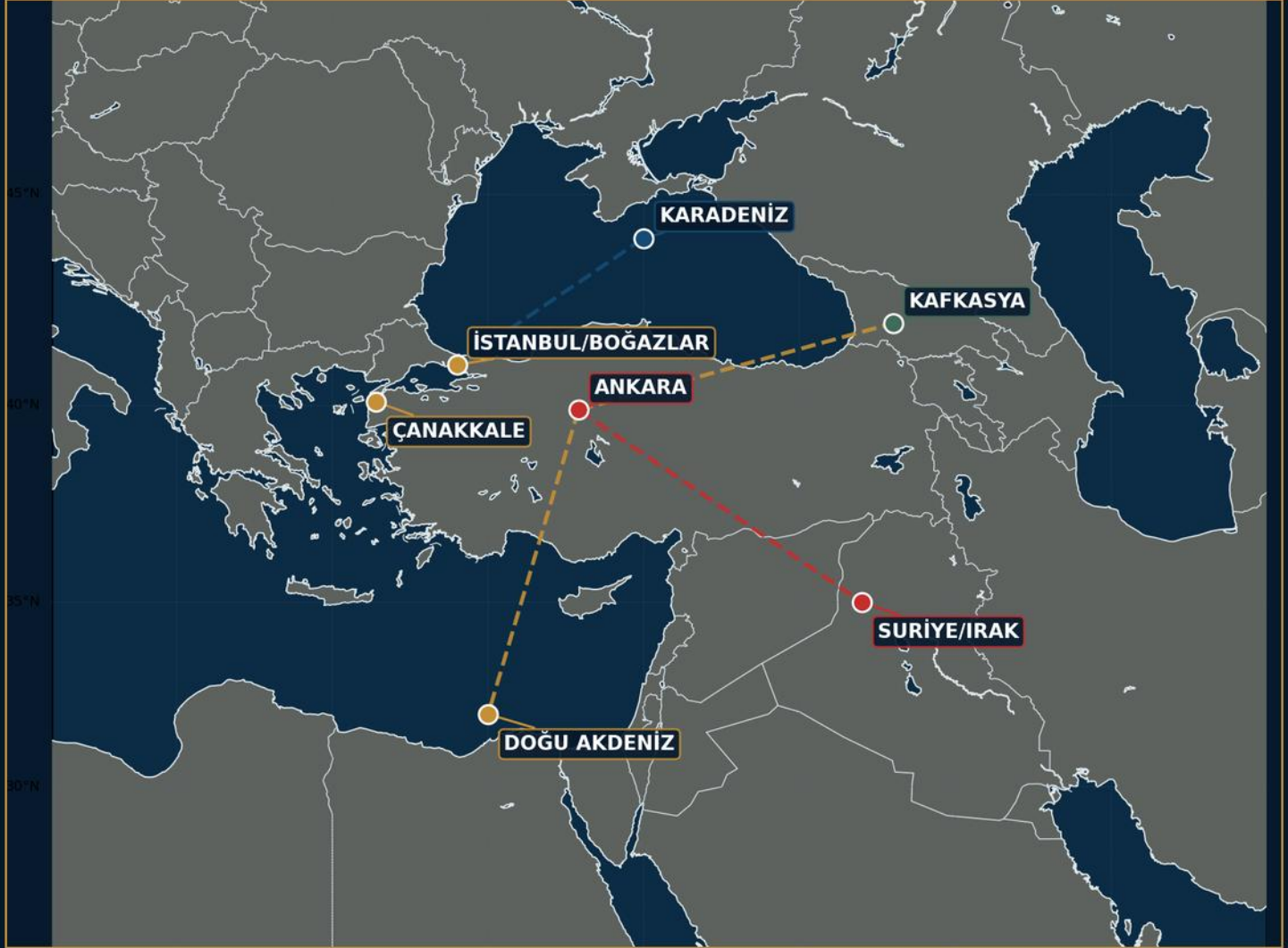
Hazır kuvvet

İZLENECEK GÖSTERGELER

Tedariklerin ülke ve şirket dağılımı • üretim ve teslimat takvimi • 2027 Ukrayna yardımının ulusal bütçelere yansımaları • savaş bulutu ve yapay zekâ mimarisi • savunma ticareti engellerinin filen azalması

TÜRKİYE: EKSEN DEVLET

Karadeniz, Boğazlar, Kafkasya, Doğu Akdeniz ve Orta Doğu arasında bağlantı.

KARADENİZ

Rusya-Ukrayna ve tahıl hatları

BOĞAZLAR

Montrö ve deniz geçişleri

KAFKASYA

Enerji ve ulaştırma koridorları

GÜNEY HATTI

Suriye, Irak, İran ve Doğu Akdeniz

TÜRKİYE NE KAZANDI, HANGİ DOSYALAR AÇIK KALDI?

Zirve, doğrudan tavizden çok görünürlük, gündem uyumu ve uygulama fırsatı üretti.

KAZANIM ALANLARI

- Ankara ev sahipliği ve görünürlük
- Güney kanat ve terörizm vurgusu
- Savunma üretimi ve ortak tedarik fırsatları
- Karadeniz, Boğazlar ve Orta Doğu'da merkezî rol

AÇIK DOSYALAR

- S-400 ve F-35
- CAATSA yaptırımları
- NATO-AB ve SAFE erişimi
- Ege ve Doğu Akdeniz
- Terör tanımlarındaki ayrışmalar

Stratejik değer otomatik siyasî güven üretmez; kalıcı etki, ortak kapasite ve öngörülebilir diplomasi gerektirir.

YENİ YAPISAL FAY HATLARI

Sekiz dosya, ittifakın çalışma hızını ve bütünleşme derinliğini belirleyecek.

ABD-AVRUPA

9/10

ÇİN

7/10

NATO-AB

7/10

SAVUNMA SANAYİİ

8/10

TÜRKİYE

8/10

BALTİK-AKDENİZ

6/10

ARKTİK

7/10

YAPAY ZEKÂ

8/10

2035'E DOĞRU DÖRT SENARYO

İki eksen: ABD bağlılığının gücü ve Avrupa'nın gerçek savunma kapasitesi.

GÜÇLENDİRİLMİŞ NATO

KOŞUL

Yüksek ABD bağlılığı + yüksek Avrupa kapasitesi

AVRUPALI NATO

KOŞUL

Seçici ABD + yüksek Avrupa kapasitesi

BAĞIMLI ve KIRILGAN

KOŞUL

ABD omurgası sürer + Avrupa kapasitesi sınırlı

KATMANLI / YARI-KOPIK

KOŞUL

Koşullu ABD + bölgesel koalisyonlar

En güçlü eğilim: NATO'nun dağılması değil, farklı hız ve yoğunluklarda çalışan katmanlı bir yapıya dönüşmesi.

DÜŞÜNCE

STRATEJİK GÜNDEM • TEMMUZ 2026

NATO DAĞILMIYOR, KATMANLAŞIYOR

Ankara Zirvesi askerî üretim, teknoloji ve Ukrayna desteğinde yön belirledi. ABD'nin güvenilirliği, Avrupa'nın kapasitesi ve müttefikler arasındaki çıkar çatışmaları siyasî geleceği açık bırakıyor.

MADDE 5 KOŞULSUZ MU?

Metin güçlü; yardımın biçimi ulusal siyasî karara bağlı.

TÜRKİYE NE KAZANDI?

Görünürlük ve gündem alanı; temel ikili dosyalar açık.

SAVAŞ EKONOMİSİ Mİ?

Yüzde 5 hedefi, üretim hatları ve dayanıklılık gündemi büyüyor.

ABD NATO'yu koruyan garantör mü, yoksa kendi ittifak düzeninin zeminini tüketen hegemonik bir güce mi dönüşüyor?

NATO'YA YÖNELTİLECEK 20 KRİTİK SORU

İttifakın ne söylediğinden çok, taahhütlerini nasıl uygulayacağını sorgulayan sorular.

- 01 NATO kolektif savunma ittifakı mı, kalıcı savaş ekonomisi mi?
- 02 Madde 5 harcama oranlarına bağlanabilir mi?
- 03 Avrupa'nın artan bütçesi gerçek kapasiteye dönüşecek mi?
- 04 Ukrayna desteğinin nihai siyasi hedefi nedir?
- 05 Rusya ile kriz yönetimi ve diplomasi kanalı nerede?
- 06 NATO 3.0 yeni doktrin mi, yük devri mi?
- 07 ABD garantör mü, belirsizlik kaynağı mı?
- 08 Grönland gerilimi müttefik egemenliğini nasıl etkiliyor?
- 09 İran ve Hürmüz vurgusu NATO'nun coğrafi sınırını genişletiyor mu?
- 10 Gazze'nin bildiride yer almaması seçici norm uygulaması mı?
- 11 Yapay zekâ hedefleme hatasında sorumluluk kime ait?
- 12 Savaş bulutundaki verinin sahibi kim olacak?
- 13 Sivil üretim hatlarının askerileştirilmesi ne doğuracak?
- 14 Savunma ticareti engelleri Türkiye için de kalkacak mı?
- 15 Türkiye ortak projelerde eşit ortak mı, yalnız tedarikçi mi?
- 16 Avrupa stratejik özerklik kurabilir mi?
- 17 NATO-AB rekabeti kaynak israfı mı üretiyor?
- 18 Baltık ve Akdeniz tehdit öncelikleri uzlaştırılabilir mi?
- 19 Katmanlı NATO birlik mi, seçici dayanışma mı demektir?
- 20 Başarının ölçüsü bildiri mi, teslimat ve hazır kuvvet mi?

KAVRAMLAR SÖZLÜĞÜ

Raporun özgün analitik dili, NATO'nun yalnız yapısını değil, işleyiş biçimini açıklamayı amaçlıyor.

SOĞUK KAOS

Savaş ve barış eşiğinin bulanıklaştığı; askerî, ekonomik, siber ve enformasyon baskısının süreklileştiği ortam.

DENORMASYON

Normun resmen korunmasına rağmen uygulamanın seçici, koşullu veya takvimsiz hâle gelmesi.

YARI-KOPUŞ

Üyelik sürerken siyasî güvenin, askerî entegrasyonun veya operasyonel katılımın kalıcı biçimde aşınması.

AMERİKAN PARADOKSU

ABD'nin aynı anda hem güvenlik garantisi hem de ittifak içi belirsizlik üretmesi.

KATMANLI NATO

Farklı tehdit öncelikleri ve katkı düzeylerinin ortak komuta altında farklı yoğunluklarda çalışması.

NATO 3.0

Avrupa'nın daha fazla konvansiyonel sorumluluk aldığı; sanayi, teknoloji ve dayanıklılığın merkezileştiği dönüşüm söylemi.

HEGEMONİK OTOfAJİ

Hegemonun üstünlüğünü koruma çabasıyla kendi ittifak, meşruiyet ve güç kaynaklarını tüketmesi.

STRATEJİK DİKKAT AÇIĞI

Doğu-kuzey ve güney kanat tehditlerinin eşit siyasî ve askerî öncelik görmemesi.

KİTAPLIK

NATO'nun tarihini, genişlemesini, iç bölünmelerini ve transatlantik düzeni anlamak için altı temel eser.

1

NATO Divided, NATO United

Lawrence S. Kaplan

İttifakın krizlere rağmen nasıl devam ettiğini tarihsel olarak açıklar.

2

NATO Renewed

Sten Rynning

Transatlantik iş birliğinin güç ve amaç ilişkisini inceler.

3

Not One Inch

Mary Elise Sarotte

Soğuk Savaş sonrası genişleme ve Rusya ile gerilimin diplomatik arka planını ele alır.

4

Allies at War

Philip H. Gordon & Jeremy Shapiro

Irak Savaşı sırasında ABD-Avrupa ayrışmasını analiz eder.

5

Cooperation Under the Security Dilemma

Genişleme ve karşılıklı tehdit algısını anlamak için kuramsal temel sunar.

6

Enduring Alliance

Timothy Andrews Sayle

NATO'nun uzun ömürlülüğünü siyasi tarih üzerinden değerlendirir.

BELGESEL SEÇKİSİ

Belgeseller tarihi olayları canlı tanıklık ve arşiv görüntüleriyle izlemeyi sağlar; yine de her yapımın anlatı tercihi ayrıca sorgulanmalıdır.

01

Cold War

CNN, 1998

Soğuk Savaş'ın küresel kronolojisi ve ittifak sistemleri.

02

Turning Point: The Bomb and the Cold War

2024

Nükleer caydırıcılığın siyasî ve toplumsal mirası.

03

Putin and the Presidents

FRONTLINE, 2023

ABD-Rusya ilişkileri ve Ukrayna'ya uzanan gerilim.

04

Afghanistan: The Wounded Land

2020

Afganistan'ın darbeler, işgaller ve savaşlar tarihi.

05

Once Upon a Time in Iraq

BBC/PBS, 2020

Irak işgalinin devlet ve toplum üzerindeki etkileri.

06

NATO's Secret Armies

BBC Timewatch, 1992

Soğuk Savaş dönemindeki gizli ağlar üzerine tartışmalı tarihsel inceleme.

SİNEMA: GÜVENLİK ZİHNİYETİNİ OKUMAK

Filmler tarihî belge değil; nükleer korku, savaş bürokrasisi, ittifak psikolojisi ve askerî karar ahlâkını yansıtan kültürel metinlerdir.

Dr. Strangelove

1964

Nükleer caydırıcılığın absürtlüğü ve kontrol kaybı.

1

Fail Safe

1964

Teknik hata, otomasyon ve nükleer tırmanma riski.

2

Thirteen Days

2000

Küba Füze Krizi'nde siyasi karar ve askerî baskı.

3

No Man's Land

2001

Bosna savaşının anlamsızlığı ve uluslararası müdahale.

4

A War / Krigen

2015

Afganistan'da askerî görev ile hukukî-ahlâkî sorumluluk.

5

Eye in the Sky

2015

Drone saldırısı, hedefleme ve sivil kayıp ikilemi.

6

İTTİFAKIN ASIL SINAVI

Askerî güç büyük; geleceği bu gücü ortak siyasî iradeye dönüştürme yeteneği belirleyecek.

NATO'nun yakın vadede resmen dağılması en güçlü senaryo değildir. Daha güçlü olasılık, farklı tehdit öncelikleri ve katkı düzeylerinin ortak komuta altında farklı yoğunluklarda çalıştığı katmanlı bir ittifaktır.

GÜVEN AÇIĞI

Taahhüt ile kriz anındaki irade arasındaki mesafe

ÜRETİM AÇIĞI

Harcama ile gerçek kapasite arasındaki mesafe

STRATEJİK DİKKAT AÇIĞI

Doğu-kuzey ile güney kanat arasındaki öncelik farkı

NATO ne bütünüyle bir kâğıttan kaplan ne de sarsılmaz bir kaledir: daha fazla silahlanan, fakat siyasî güvenilirliğini her krizde yeniden kanıtlamak zorunda kalan bir ittifaktır.

KAYNAKÇA ve GÖRSEL KREDİLERİ

Tam akademik kaynakça ana raporda yer almaktadır. Bu sayfa bültenin başlıca metin ve görsel kaynaklarını gösterir.

SEÇİLMİŞ METİN KAYNAKLARI

- 01 NATO (1949), The North Atlantic Treaty.
- 02 NATO (2022), Strategic Concept.
- 03 NATO (2025), Defence Expenditure of NATO Countries.
- 04 NATO (2025), The Hague Summit Declaration.
- 05 NATO (2026), The Ankara Summit Declaration.
- 06 NATO (2026), Ankara Summit official photo galleries.
- 07 NATO (2026), Defence Industry Forum announcements.
- 08 SIGAR (2021), Lessons from Afghanistan Reconstruction.
- 09 UK House of Commons (2016), Libya intervention inquiry.
- 10 Jervis (1978), Cooperation under the Security Dilemma.
- 11 Kaplan (2004), NATO Divided, NATO United.
- 12 Rynning (2015), NATO Renewed.
- 13 Sarotte (2021), Not One Inch.
- 14 Kaya, Y. (2026), Soğuk Kaos Çağında NATO-2.

GÖRSEL KAYNAKLAR ve LİSANSLAR

- 01 NATO: Ankara Zirvesi 2026 resmî aile fotoğrafı; NAC toplantısı; karşılama töreni; Erdoğan-Rutte görüşmesi; Savunma Sanayii Forumu. Kredi: NATO.
- 02 NATO: 2025 Lahey Zirvesi, Ukrayna-E5 liderleri, NATO-AB ve NATO-ABD görüşmeleri, KFOR galerileri. Kredi: NATO.
- 03 Türk Deniz Kuvvetleri / NATO Photo of the Year 2024: Turkish naval exercise.
- 04 U.S. Air Force / public domain: NATO AWACS ve Libya Operation Unified Protector görselleri.
- 05 U.S. Government / public domain: ISAF Afghanistan görseli.
- 06 Harry S. Truman Library / NARA, public domain: Washington Antlaşması imza fotoğrafı.
- 07 Sue Ream / Wikimedia Commons, CC BY 3.0: Berlin Duvarı fotoğrafı.
- 08 Haritalar: Basemap shaded relief, GSHHS ve Natural Earth sınır verileri; açıklamalar ve işaretleme Yavuz KAYA düzenlemesi.

KÜNYE

Düşünce - Dünya'dan Bir Haber, Sayı 35 • Dosya: Soğuk Kaos Çağında NATO • Hazırlayan: Yavuz KAYA • Yayın türü: Bağımsız stratejik bülten • Temmuz 2026 • Bağımsız teknik ve editöryal inceleme; resmî hakemlik değildir.